

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

[Redacted]

Directie Wetgeving

Schedeldoekshaven 100
2511 EX Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/venj

Contactpersoon

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]
T [Redacted]
[Redacted]

Datum 24 oktober 2011
Onderwerp Wob-verzoek openbaarmaking kosten landsadvocaat

Ons kenmerk
5714082/11/6

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Geachte [Redacted]

In antwoord op uw brief van 4 augustus 2011 en in vervolg op mijn brieven van 8 augustus 2011, 19 augustus 2011, 30 augustus 2011 en 4 oktober 2011, met respectievelijk kenmerk 5706380/11/CRW, kenmerk 5707858/11/6, kenmerk 5708730/11/CRW en kenmerk 5712172/11/6, deel ik u het volgende mee.

Gevraagde documenten

U vraagt op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) om inzage in alle kosten van het inschakelen van de landsadvocaat door ministeries ten laste van de publieke middelen in 2009, 2010 en de eerste helft van 2011, alsmede om inzicht in de exacte, totale kosten van juridische bijstand en advies (waaronder de landsadvocaat) ten laste van de publieke middelen in een aantal dossiers die onderwerp zijn of waren van maatschappelijk en politiek debat.

Meer in het bijzonder is uw verzoek erop gericht inzicht te krijgen in:

1. de totaaluitgaven van de rijksoverheid als gevolg van de inschakeling van de landsadvocaat in deze begrotingsjaren, waaronder inzage in de omvang van eventuele raamovereenkomsten dan wel 'bulkcontracten' en additionele kosten; de uitgaven per ministerie als gevolg van de inschakeling van de landsadvocaat in deze begrotingsjaren en een omschrijving van de aanleiding en de onderwerpen waarop de juridische bijstand en advies betrekking hebben, onder vermelding van een specificatie van kosten;
2. alle kosten die door of namens de Rijksoverheid over een reeks van jaren zijn gemaakt voor alle vormen van juridische bijstand en advies, waaronder de inschakeling van de landsadvocaat in de zaken 'Spljkers/Ovaa', 'Oltmans' en de 'Catshulsbrand';
3. alle kosten van ministeries voor juridische bijstand en advies, waaronder door middel van de inschakeling van de landsadvocaat in de dossiers

'Srebrenica', 'Irak', 'Chipshol', 'monarchie/het koningshuis', 'JSF', 'HSL' en 'Wilders en de PVV'.

Directie Wetgeving

Voor zover uw verzoek betrekking heeft op andere ministeries dan het Ministerie van Veiligheid en Justitie, heb ik uw verzoek op grond van artikel 4 van de Wob op 19 augustus 2011 doorgezonden naar de desbetreffende ministeries. Bij brief van gelijke datum heb ik u daarover geïnformeerd.

Datum
24 oktober 2011

Ons kenmerk
5714082/11/6

Beoordelingskader

Uw verzoek is beoordeeld aan de hand van de Wob. Het uitgangspunt van de Wob is dat er, in het belang van een goede en democratische bestuursvoering, voor degene die om Informatie verzoekt een recht op openbaarmaking van de Informatie bestaat. Het bestuursorgaan kan de openbaarmaking van de gevraagde Informatie achterwege laten wanneer zich (één of meer) van de in de artikelen 10 en 11 van de wet genoemde uitzonderingsgronden of beperkingen voordoen.

Beoordeling

Ad 1

Gelet op de verantwoordelijkheid van de Minister van Veiligheid en Justitie voor het contract met de landsadvocaat heb ik in overeenstemming met de andere ministeries de coördinatie van de afhandeling van uw verzoek ter hand genomen en tevens in overleg met de landsadvocaat een overzicht opgesteld van de kosten die alle ministeries hebben gemaakt voor de inschakeling van de landsadvocaat. Ik ben daarbij omwille van de vergelijkbaarheid van de cijfers uitgegaan van de bedragen zoals deze volgens de administratie van de landsadvocaat zijn gedeclareerd in de jaren waarover u informatie vraagt. Het overzicht is bij het besluit gevoegd.

Hieruit blijkt dat voor inschakeling van de landsadvocaat aan het Ministerie van Veiligheid en Justitie in 2009 afgerond € 4,1 miljoen, in 2010 € 4,0 miljoen en in de eerste helft van 2011 € 2,3 miljoen is gedeclareerd. Deze bedragen betreffen de honoraria, de BTW en de zogenaamde verschotten zoals voor mijn ministerie betaalde griffierechten. Deze bedragen zien op alle onderdelen van het ministerie waaronder onder meer de Raad voor de Kinderbescherming en de Dienst Justitiële Inrichtingen. Voorts zijn ook de kosten, gemaakt door de Raad voor de rechtspraak en het Parket-Generaal, in het overzicht meegenomen.

Bij de uitsplitsing per departement in het totaaloverzicht is van belang dat bij het aantreden van het kabinet-Rutte de departementale indeling is gewijzigd. De kosten die kunnen worden toegeschreven aan de onderdelen die tot 14 oktober 2010 tot het ene ministerie behoorden, maar na de departementale herindeling tot het andere, zijn dan ook meegenomen in de kosten van het ministerie waarvan deze onderdelen op dit moment deel uit maken. Zo zijn in het onderhavige geval de kosten gemaakt voor de inschakeling van de landsadvocaat ten behoeve van het Directoraat-generaal Veiligheid, dat tot 14 oktober 2010 onderdeel uitmaakte van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, meegenomen in het overzicht van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Uit de in het overzicht vermelde bedragen blijkt dat de totale kosten voor de gehele rijksoverheid afgerond in 2009 € 27,3 miljoen bedroegen, in 2010 € 25,0 miljoen en in de eerste helft van 2011 € 11,1 miljoen. Hieruit blijkt een afname in de totale kosten voor het Rijk.

Directie Wetgeving

Datum
24 oktober 2011

Ons kenmerk
5714082/11/6

Voorts wijs ik nog op de beantwoording van de Kamervragen van de leden Heemskerk en Wolfsen aan ministers van Justitie en van Economische Zaken over het sluiten van een contract met de landsadvocaat middels openbare aanbesteding (Aanhangsel van de Handelingen 2003-2004, 2261). Hieruit blijkt dat in het jaar 2003 door de departementen gezamenlijk € 23,4 miljoen is betaald aan de landsadvocaat. Het betreft in dit geval alleen de honoraria. De honoraria bedroegen in 2009 € 20,5 miljoen, in 2010 € 18,9 miljoen en in de eerste helft van 2011 € 8,8 miljoen. Ook hier is derhalve een afname zichtbaar.

Wat betreft een omschrijving van de aanleiding en de onderwerpen waarop de juridische bijstand en advies betrekking hebben, overweeg ik als volgt.

De Staat der Nederlanden dient in privaatrechtelijke procedures, net als andere (rechts)personen, op te treden door middel van een advocaat. De Staat is geheel vrij in het kiezen van een advocaat, maar het is van belang dat niet steeds verschillende kantoren de belangen van de Staat behartigen, vooral om de eenheid in vertegenwoordiging te bevorderen. Daarom wordt de Staat zoveel mogelijk door één advocatenkantoor vertegenwoordigd, wat ook van belang is voor de juridische houdbaarheid van standpunten die de Staat wenst in te nemen. Bij koninklijk besluit is bepaald dat aan de advocaat die geregeld voor de Staat optreedt, de titel "landsadvocaat" kan worden verleend. Op dit moment is de landsadvocaat verbonden aan het advocaten- en notarissenkantoor Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn. Bij dat kantoor is een groot aantal advocaten werkzaam, die allen een deel van hun tijd besteden aan werkzaamheden voor de Staat. Aan de titel kan de landsadvocaat geen bijzondere rechten ontleenen. Bovendien is tussen de Staat en de landsadvocaat een contract gesloten, waarin de landsadvocaat zich heeft verbonden om zijn kantoor zo in te richten dat alle zaken van de Staat naar behoren kunnen worden behartigd. Daarnaast heeft hij zich verbonden om geen zaken aan te nemen die strijdig zouden kunnen zijn met het belang van de Staat. De verplichtingen voor de landsadvocaat gelden voor al zijn kantoorgenoten. Het contract tussen de Staat en de landsadvocaat houdt de mogelijkheid open dat de Staat een andere advocaat dan de landsadvocaat inschakelt. Van raamovereenkomsten en bulkcontracten is in dit verband dan ook geen sprake. In voorkomende gevallen worden soms andere advocatenkantoren ingeschakeld.

Hoewel het gros van de juridische aangelegenheden binnen de ministeries zelf wordt behandeld, maken alle ministeries gebruik van de diensten van de landsadvocaat. Het grootste deel van de zaken betreft (verplichte) procesvertegenwoordiging in civiele procedures. Voor het Ministerie van Veiligheid en Justitie gaat het bijvoorbeeld om kort gedingen die worden aangespannen door mensen wier uitlevering wordt gevraagd en door gedetineerden, maar ook om procedures als incassozaken, zaken in verband met wanprestatie en onrechtmatige daad en dergelijke. Naast civiele procedures wordt de landsadvocaat soms ook ingeschakeld in specialistische bestuursrechtelijke zaken, waarbij specifieke deskundigheid vereist is. De meeste bestuursrechtelijke zaken worden echter afgehandeld door ambtenaren van mijn ministerie. Tenslotte wijs ik erop dat de kosten mede betrekking hebben op de inschakeling van de

landsadvocaat door het Parket-Generaal en de Raad voor de rechtspraak ten behoeve van de taakuitvoering van deze instellingen.

Directie Wetgeving

Ad 2 en 3

Datum
24 oktober 2011

Ten aanzien van uw verzoek onder nummer 3, sub 4 merk ik op dat in 2003 ruim € 59.000 (zeven declaraties) is gedeclareerd, in 2004 ruim € 18.000 (vijf declaraties), in 2006 ruim € 10.000 (vier declaraties), in 2007 € 104 (een declaratie), in 2009 ruim € 114.000 (zeven declaraties) en in 2010 ruim € 31.000 (zeven declaraties).

Ons kenmerk
5714082/11/6

Voorts volgt uit het bijgevoegde overzicht dat met betrekking tot het dossier Fitna in 2007 ruim € 8.000 is gedeclareerd en in 2008 ruim € 50.000.

Ook hiervoor geldt hetgeen ik reeds hierboven heb aangegeven ten aanzien van de departementale herindeling.

Ik verstrek geen informatie ten aanzien van uw verzoek onder nummer 3, sub 3, de zaak Chipshol. De Raad voor de rechtspraak, die als opdrachtgever van de landsadvocaat in dit dossier optreedt, heeft als vast beleid dat over lopende procedures, zoals de zaak Chipshol, geen informatie wordt verstrekt. Openbaarmaking van deze informatie kan namelijk een goede rechtsbedeling schaden. Van het schaden van een goede rechtsbedeling door het verstrekken van informatie zal in het algemeen sprake kunnen zijn als de informatie (mede) betrekking heeft op de procesrechtelijke behandeling van, de inhoudelijke beoordeling van alsmede de beslissing in een concrete zaak of in categorieën van zaken. Uit de declaraties zou een bepaalde processtrategie van de Staat kunnen worden afgeleid. Het beleid van de Raad voor de rechtspraak is in dergelijke gevallen dat informatieverstrekking achterwege blijft als daaraan het risico kleeft dat daardoor een nog niet definitief afgesloten procedure kan worden geschaad. De volledige zuiverheid in concrete zaken krijgt dus voorrang boven alle andere belangen. Juist het belang van de transparantie en het vertrouwen van burgers in de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechtspraak noodzaakt bij de beantwoording van dergelijke vragen tot terughoudendheid.

Gelet hierop zou openbaarmaking van de informatie op dit punt kunnen leiden tot onevenredige benadeling van de procespositie van betrokken partijen. Dit belang weegt naar mijn oordeel zwaarder dan openbaarmaking van de gevraagde informatie. Verstrekking van voornoemde informatie laat ik derhalve op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en sub g, van de Wob achterwege.

Beslissing

Ik verstrek de door u gevraagde informatie met uitzondering van de aan de Raad voor de rechtspraak gedeclareerde kosten inzake Chipshol.

Ik vertrouw erop u hiermee naar behoren te hebben geïnformeerd.

Directie Wetgeving

Datum
24 oktober 2011

Ons kenmerk
5714082/11/6

Hoogachtend,
De Minister van Veiligheid en Justitie,
namens deze,

J. Demmink
Secretaris-generaal

Binnen zes weken na de dag van verzending van dit besluit kan een ieder wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken, bezwaar maken. Het bezwaarschrift moet door de indiener zijn ondertekend en bevat ten minste zijn naam en adres, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden waarop het bezwaar rust. Dit bezwaarschrift moet worden gericht aan: de Minister van Veiligheid en Justitie, Directie Wetgeving, Postbus 20011, 2500 EA Den Haag.

Kosten inschakeling Landsadvocaat ten behoeve van de ministeries in 2009, 2010 en de eerste helft van 2011.

De kolommen a, b en c betreffen alle in rekening gebrachte kosten, d.w.z. honoraria plus verschotten en BTW.

De bedragen zijn weergegeven in miljoenen euro's.

	a	b	c
	2009 Alle kosten	2010 Alle kosten	Eerste helft 2011 Alle kosten
AZ	0,1	0,2	0,0
BZK	4,6	3,8	2,0
BuiZa	0,2	0,3	0,1
Defensie	1,6	1,7	0,5
EL&I	3,6	3,9	1,3
Financiën	2,4	2,4	1,0
I&M	8,0	7,1	2,9
OCW	0,6	0,6	0,3
SZW	0,1	0,2	0,2
VenJ	4,1	4,0	2,3
VWS	2,0	0,8	0,5
Totaal*	27,3	25,0	11,1

* Door de afrondingen zouden kleine verschillen kunnen ontstaan bij de optellingen

Year	Matter Name	Bill	Date	Payor Name	Total Billed
2007	Fitna	1125714	21-12-2007	Ministerie van VenJ	€ 8.477,78
2008	Fitna	1129570	29-2-2008	Ministerie van VenJ	€ 2.836,67
	Fitna	1130863	28-3-2008	Ministerie van VenJ	€ 39.315,03
	Fitna	1131977	11-4-2008	Ministerie van VenJ	€ 8.059,96
	Fitna	1137239	11-7-2008	Ministerie van VenJ	€ 235,54